

ئەم زانايە لە ئەقاييدو جەدەل و خلافيشدا نوسراوەی هەيەو لەروژی پينجشەمە ٤ مانگی رەمەزانی سالی (٥٢٩) کراوەتە قازی شاری موسل له پاشان (شارەزوری) ئەبو (فەضائل) قاسم کورێ يەحيا کورێ عەبدوللا کورێ شارەزوری کەناز ناوی (ضەيائەدين) بوە. لەروژی چوارشەمە ١٧ی مانگی سەفەری سالی ٥٩٣ی مانگی بوته جي نشینی.

عیمادەدين زورپياوچاک و خووناکار چاک و حازر جواب و لەتيفەبيژوقسەخوش بوە، نورهدين خاوەنی موسل زور باوەری بەعیمادەدين هەبوە و فتوای فيقهی خوی لەو ئەپرسی و لەکارو بارارايژی پي ئەکرد.

عیمادەدين لەسالی (٥٣٥)ی مانگی لەدايک ولەج ٢ی سالی (٦٠٨)ی مانگيدالە موسل بارگەي بەرەولای خوا تیکناوہوہەرلە موسلیش نیژراوہ.

بنەمالەوکورانی یونس ناودارن، بنەمالەيەکی زانستی و گەورەبون، زانایانیکی زور لەوبنەمالە هەلکەوتون. زور بەیان خاوەن کتیب و پەراوہبون. (التعجيز) نوسراوی عیمادەدينە، (وہجيزی) ئیمام غەزالی کورت کردوتەوہ، هەر وہاکتیبی (مەحصول) یشی لە (ئوصول الفقيه) دا کورت کردوتەوہ.

ئەلین: تاخوی نەشتبی و دە سنوئیزنەبوی دەسی بو نوسینگ وقە لەم نەبردوہو بەرگی نوی لەپەرنەکردوہ.

سەرچاوە: بروانە بەرگی ١ میژوی مەردوخ و علماءنای مەلا کەریم مودەریس و گەنجینەي فەرھەنگ و زانستی شەپول و روژنامەي شە هادەي کوردی ٣ گولانی ١٣٦٣ هە تاوی و ٢٣ ئاوریلی ١٩٨٥ زاینی و ٢٥٩٧/٢/٣ ک سالی ٢ ژمارەي ٧٤ بە قە لە می (شە پۆل).

شیخ محمەد کوری ره سول
۱۱۸۱-۱۲۴۶ مانگی و ۱۷۶۷-۱۸۳۰ زاینی

ئەم زاناگە وەرە یە کە لە زانست و مەعاریفی ئیسلامی زورخواوەن بیرورایە لە
سالی ۱۱۸۱ کوچی مانگی و ریکەوتی سالی (۱۱۴۶ و ۱۱۴۷) هەتاوی
لە گوندی چارتای سلیمانی لە دایک بوە و کوبە یە کی زور وردی لە سەر پەراویزی
سە یالە کوتی (لە سەر کوبە ی خە یالی ، لە سەر شەرحی لیکولەر تەفتازانی
لە سەر کتیبی ئەقایدی نەسە فییە نوسیوہ.

نوکتە: شیخ نەجمە دین ئەبو حەفص عومەری نەسە فی کتیبکی بە ناوی
ئەقاید لە تەو حید و ئەقیدە دا نوسیوہ کە بە ناوی ئەقایدی نەسە فییە بە نا و بانگە،
لیکولەر تەفتازانی شەرحیکی لە سەر نوسیوہ و شیخ ئەحمەد خیالی پەراویزیکی
لە سەر نوسیوہ و شیخ عەبدو لەحە کیم سە یالە کوتی کوبە یە کی بە ناوی (زبەدە
الافکار) لە سەر نوسیوہ ، و ئەم شیخ محمەد کوری ره سول شافیعی ئەشعەری
سەردەشتی سولە یمانیە ئی یە، کوبە یە کی لە سەر سە یالە کوتی نوسیوہ، کە زور
وردو بە کە لکە و لە ۳۵ سالی دا لە سالی ۱۳۴۶ ی کوچی مانگی دا، هەر وە کولە

مهولانا محهمه دکوری ره سول زه کی سه رده شتی، سابلاغی (مه هابادی) شافعی، نه شعری، موته که لیم (زانا به زانستی که لام) زانا به زانستی جه برو هه یهت و نه ستیره ناسی.

عومر ره زا که حاله نویسیویه تی: له ۱۱۸۱ مانگی و ۱۷۶۷ زاینی له چارتای سلیمانی له دایک بوه و له ۱۲۴۶ مانگی و ۱۸۳۰ زاینی له سابلاغ به ره شه کوژی کوژراوه. نوسراوه کانی نه م زانایه:

۱- چهن ریساله له جه برو فه له کیات دا.

۲- کوبه له سهر سه یاله کوتی به سه رخیالی یه وه.

سه رچاوه:

۱- مه کارم آثار به رگی ۴ پهری ۱۲۸۷ و ۱۲۸۸ چاپی ۱۳۵۲ هه تاوی.

۲- سوخن سورایانی آذربایجان. موفتی زه هاوی ۱۳۷۳ ی لاپهری ۱۴.

۳- موعجه مول مه تبوعات ۱۰۸ و میژوی مه ردوخ به رگی ۱ و میژوی

سلیمانی وده و روبه ری و مه شاهیر الکور دج ۲. لاپهری ۱۵۳.

خه تی: سرکیس: معجم المطبوعات ۱۰۷، ۱۰۸ تاریخی سوله یمانی ۲۸۱

نه قل له معجم المؤلفین نوسراوی عومر ره زا که حاله، ج ۹ چاپی بیروت پهری

۳۰۹.

نه زه ره یه ۷: ۲۲۴ نه قل له نه علامی زه ره کلی پهری ۱۲۵ چاپی ۶ ج ۶

چاپی سالی ۱۹۸۴ از بیروت.

ئه بوبه سیر

مه یمون کوری جابان که به ئه بوبه سیر ناوداره ئه بی هه ر ئه و ئه بوبه سیره بی که له کاتی گه رانه وهی پیغه مبه رو یارانی له (حوده بییه) وه بو مه دینه، مسولمان ببووخوی گه یانده پیغه مبه ری مه زنی ئیسلام و له سوینگه ی ئه وه که ئه بوبه سیر له چیا و به نده نی (زولمه روه) خوی قایم کرد و کوری له عه ره بی تازه مسولمان به هه لاتن هاتنه لای (ئه بوبه سیر) له و که ژه دا کو بونه وه یه کیک له و را کرد وانه ی وا خویان گه یانده بوه ئه بوبه سیر (ئه بوجه نده ل) کوری سو هیل بو که په یمانی حوده بییه ی له گه ل پیغه مبه ر مور کرد بو، یه کیک ی دیکه له وانه عوتبه ی کوری نوسه ید) بو.

هاتنی (ئه بوبه سیر) بو (زولمه روه) بوه هو ی ئه وه سپایه ک له تازه مسولمانان له و ناوه ناوه سازی و ته نگیان به کار وانیانی عه ره بی مه که و نه یارانی ئیسلام توند کرد و ئه م کاره ساتانه ی (ئه بوبه سیر) وه ها عه ره بی قوره یشی چاوترسین کرد که ناچار بون له پیغه مبه ر داوایان کرد ئه بوبه سیر و یارانی به ریته لای خوی و ئه و ماده په یمان نامه که ئه ی وت هه رکه س له قوره یش مسولمان بوو رای کرد بو لای پیغه مبه ر ئه بی بدریته وه له غو کراوه و ئه مه بوه هو ی

سه‌رکه‌وتی دینی ئیسلام و پیغهمبەر. ئەمە، یەکیکەله و خزمە تانە وائەبۆبە سیر
مەیمون کوری جابان بەدین و ئیسلامی کردووە.

چریکە ی ئەبو بەسیر بەم جورە یە که لەوکاتە ی وامسولما نەکان لەگەل
حەزەرە تی محەمەد پیغهمبەری مەزنی ئیسلام دا لە حودە بییە وە بەرە و شاری
مەدینە ئەگەرانه‌و، ئەبو بەسیر که مسولمان بیو لە شاری مەکه‌وہ رای کردبو، خوی
گە یانده ناو مسولمانەکان ودا خوازی کرد که پەنای بدەن. حەزەرە تی محەمەد چاک
وہ لآمی نەدایە وە چونکا وای بیر ئە کردووە کہ نەوہ کو فرو فیلک لە کارابی و هوزی
(قورەیش) ئەبو بەسیر یان نارد بیته لای تابزانن چلون ئە بزویته وە بە لآم دوا ی
لیکولینە وە دەرکەوت که فیل نییە و (ئەبو بەسیر) بە راستی مسولمان بوە بە لآم لە بەر
ئەوہ ی لەمە که دا ئازاریان داوہ و ترسیان وە بەرناوہ و راویان ناوہ هاتو ته ئەو ناوہ.

جادوا ی ئەوہ ی (ئەبو بەسیر) هاتە نا و کوری مسولما نانە وە دوکەس
لە هوزی (قوریش) خویان گە یانده ئەو ناوہ و بە حەزەرە تی محەمەد یان راگە یانده
بە پی ئەو پەیمانە ی وا لە حودە بییە مؤرکراوہ، ئەبی (ئەبو بەسیر) بگیریتە
دواوہ.

حەزەرە تی (عومەری) کوری (خەتاب فەرموی یا (رەسولە للاً) ئە
مجارە ١ نابی ئەم مرو فە بدە یته دواوہ چونکا پەنای بە ئیمە هینا وە نابی بیدەن بە
دەسە وە و بگەریتە وە دواوہ، بە لآم حەزەرە تی محەمەد (د-خ) فەرموی: ناتوانی
ئەو پەیمانە ی وا تازە لە نیوان ئیمە و کافرە کاندای بە ستراوہ، بیداتە دواوہ ئەو

١- بە رله ئەبو بەسیر پیغهمبەر ئەبو چەندەل. کوری سوھە یلی بە کافران دابو وە

دوکه سه والمه که وه هاتون (ئه بوبه سیر) یان له بهر چاوی مسولمانه کان قاچیان به شریته بهست وله بان وشتره که وه شه ته کیان داو به ره و مه که گه رانه وه دواوه. ئه بو به سیر مروفیک بو ئازاودلیرو به قه وهت و خودان وزه وهیژ. کاتی به ره و مه که ئه یان برده وه له ریگا توانی ئه و په ته ی والاقیان پی به ستبو بی پسینی و خوی ده ربا زو رزگار بکا. (ئه بوبه سیر) له سه روشتره که وه خوی فری داوه ته خواری و یه کیک له و دو عه ره به نیگا بانانه ی خوی ئه کوژی و ئه وی تریشیان له ترسا رای کرده.

ئه بوبه سیر به م جو ره هم له دهس قوره یش رای کردو هم پیا و یکیشی له وان کوشت، دیاره له م سوینگه وه خوینی کوژراوه که یان له (ئه بوبه سیر) ئه ویست.

جائه وه بو ئه بو به سیر روی کرده هه ردو به رد و چولگه.

شه نفه ره: شاعیری عه ره ب زمان له زمانی (ئه بو به سیر) وه به وعه ره بانه ی وا به دوی ئه بو به سیر که وتبون ئه لی:

(ئه ی برایان به دوی منا مه بین چونکا من ریگای هه ردو چولگه م گرتوته به رئه مه وی له وی دوست و ها والی تازه بو خوم بگرم.

ئه ی دوستان دوام مه که ون چونکا من ئه توانم به ته نیا بژیم و رای بو یرم و له تاریکی شه وا بروم و ریگا بیرم، دوست و ها والانی من له چولگه دا پلینگی قه وی و پر مه ترسی و گورکی چالاک و که متیاری بالدارن.

ئه بو به سیر دوا ی ئه وه ی رای کرد خوی گه یانده هه ریمیک ناوی (زولمه روه) بو. دوا ی ماوه یه ک (ئه بو جه نده ل) یش له مه که وه رای کردوله و هه ریمه دا خوی گه یانده (ئه بوبه سیر) له پاشان مسولمانی تر به ناوی (عوتبه ی کوری ئوسه ید) له مه که وه هه لات و ریگای (زولمه روه) ی گرته به رو

یهک واحیدی ئیسلامی، یا به را ویژی ئه و سه رده مه (یهک ئومهت) ی نوی یان ساز کرد.

ئهم کور و کومه له ی وا له (زولمه روه) کویونه وه و یه کیان گرتبو، بهر پهیمانی ته رکمی هه را و جهنگ و هه لمهت و په لامار بردنی: (حوده بییه) نه ده که وتن، چونکا هه ریمی (زولمه روه) له بن فه رمانی مه دینه دا نه بو و چه زره تی محمه دیش نه ی ده توانی له و هه ریمه دا ئاوقه یان بی و بیان گری هیمان سالیکی له مور کردنی ئه و په یمانه را نه بورد بو که ژماره ی مسولمانه کانی (زولمه روه) ئه ونه زوربون توانیان سپایه ک بو خویان پیک بهینن و بی که ندو کوسپ هیرش بکه نه سه رکاروانه کانی مه که، جا ئه گه سه رکاروانه وان و پیاوه کانی قوره یشیان بگرتبا ئه یان کوشتن و تالانیان ئه کردن، ئهم کور ی ئه بو به سیره به جوریکی وا دنیا یان له هوزی قوره یش کرده چه رمه چوله که، که ناچار بون داوایان له پیغه مبه ری مه زنی ئیسلام کرد، ئه و مسولمانانه ی که له ئه بوسیر ئالاون و له مه که وه رایان کردو ته مه لبه ندی (زولمه روه) و له ویوه هیرش ئه که نه سه رکاروانی قوره یش بانگیان کاته شاری مه دینه لای خوی رایان بگری، بی ئه وه ی بیان داته وه به خه لکی مه که.

چه زره تی محمه د (د-خ) له (قوره یش) داوای ده سنوسی لی کردن تا له م با به ته وه به لگه ی به ده سه وه بی. ئابه م جور له ریگای خزمه تی کوردیکی وه کو ئه بو به سیر، یه کیکی له مه رجه کانی پهیمانی (حوده بییه) که مسولمانه کان ئه وه یان زور به سوکی و که م و کور ی بو خویان دائه نا به سودی مسولمانان له نا وچوو له مه و دوا ئه و ماده و به شانیه ی وا قازانجی مسولمانانی تیدنه بوبه ره به ره بی شوین تیا چون ته نیا ئه و (ماده) یان ما که به قازانجی مسولمانان بو.

هوژی قوره‌یش ناچار له ترسی ئەبو به سیریه ک به لگه‌ی ده‌سنوسیان دایه ده‌س حه‌زهرتی محهمه‌د که ئەگه‌ر مسولما نیک له‌مه‌که‌وه‌هه‌لی و بچیته‌ناو جهرگه‌ی مسولمانه‌ کانه‌وه مه‌جبور نین بیده‌نه‌وه ده‌س (قوره‌یش) جا دوا‌ی ئەمه مسولما نه‌کان‌تی گه‌یین که له (حوده‌یییه) دا به‌هه‌له‌دا چبون و چن روژیکیش دوا‌ی ئەوه‌هه‌له‌دابون، پاشان بو‌یان رون بو‌ه‌وه‌که ئەو په‌یمان‌ه‌ی (حوده‌یییه) به سودی مسولمانان ته‌واو بو^۱

سه‌رچاوه: ئەمین زه‌کی کورد و کوردستان چاپی سالی ۱۹۳۱ از په‌ره‌ی ۱۲۳ - ته‌به‌رانی موسنه‌د - ی چکوله - الاصابه‌فی تمییز الصحابه، ته‌فسیری روح‌المعانی له واتای ئایه‌تی نحله و ئەدای ماره‌یی به ژن - تاریخ مه‌شاهیری کورد - بابامه‌ردوخ روحانی.^۲

به لام عه‌ره‌بی گو‌ی له‌قی وه‌کو سه‌دام حوسین و مه‌لیک حوسین و حوسنی موباره‌کی ناموباره‌ک که نوکه‌رو ئالقه له‌گو‌ی ئیمپریا لیز من، نه‌ته‌نیا ئەمه‌کی خزمه‌ت کردنی کو ر‌دیان به‌ئیسلام و قورئان له به‌رچاونیی به‌لکو وه‌کو سه‌گی یانی گره‌ په‌لاماری روله‌کانی کورد ئەده‌ن و کورد له سه‌ر خاکی باو باپیرانیان ئەکوژن و ده‌ریان ئەکه‌ن وئاو‌اره‌ی که‌ژ وکیوو هه‌نده رانیا ئەکه‌ن و به بو‌می ناپالم و بو‌می خه‌رده‌ل و بو‌می شیمیایی کورد کو‌یرو شه‌ل و نو‌قوستان ئەکه‌ن و ده‌شت و باخ و چروکیوی کورده‌واری له‌گری ئاگری ر‌ق و قیندا ئەسوتینن به‌لام سه‌دام و نوکه‌رانی دنیا خو‌رو نه‌وت خو‌ر ئەبی بزائن روله‌ی دلسوزی

۱ - بروانه (په‌ند یا ئەه مسالی قورآن) چاپی ئەوه‌ل سالی ۱۳۶۲ هه‌تاوی کتیب فروشی نه‌لوسی شاری شنو، په‌ره‌ی ۱۱۹ تا ۱۵۴ باسی سه‌فه‌ری جه‌جی عه‌مه‌ری پیغه‌مه‌ری مه‌زنی ئیسلام (د-خ)
۲ - ئەمه هه‌ندیکه له‌و‌په‌ر خزمه‌تانه‌ی وا روله‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌دین، بو‌په‌ره‌گرنتی دینی پیروزی ئیسلام و قورئان ئەنجامی داوه.

نیشتمان توله‌ی ئه وه مه موه خوینه به ناحق رزاوه‌ی کورد و کوردستان له صه‌دام و
نوکه‌ره کانیا ن ئه‌ستینه وه و کلکی صه‌دام به په‌روه‌یه‌کی پیس ئه‌گرن له عیراقی
زامدار فری ئه‌دهن **يَا ذَنْ اللّٰهِ تَعَالٰی** . شه‌پول .

دهنگ و ئاواز خوښ سهید عهلی ئەسفەر - ی کوردستانی

۱۲۶۱- ۱۳۱۵ هه تاوی

کاکه حه‌مه‌ی ناری، وه‌فایی، به‌ها، نالی، تاهیر به‌گ، به‌رده‌شانی، کوردی، مه‌وله‌وی، خانا، مه‌لا پهریشان، ته‌مکین، بیسازانی، میرزاشه‌فیج، ئەلماس خان، ئەرکه‌وازی، سه‌ی تا‌قووسه‌ی سا‌له‌ی ماهی ده‌شتی، ولی دیوانه، پیره‌میژ، حاجی قادری کو‌یی، کو‌ماسی، میرزانه‌ولقادر - ی پاوه، مه‌نوچیری کو‌لیوه‌ند، مه‌ستوره، خورشید، حه‌یران دونبولی، جزیری، حه‌کیم خانی، هه‌ژار وه‌یمن و بره‌ک به‌شیر و هه‌نهی جوان، سه‌ید عه‌لی ئەسفەر - ی کوردستانی، خالقی، ماملی، حه‌سه‌ن زیره‌ک، کریم کابان، کیمه‌یی، شاه‌رام نازری، عه‌نده‌لبی، فه‌یز نیژاد، خانمی ئیرانی موجه‌ده‌د، به‌سی، شه‌هره‌بان، شوان په‌روه‌ر، به‌ه‌روژ ته‌وه‌کولی، محه‌مه‌دیان، بابا شه‌ها‌بی به‌ده‌نگ و ئاوازی خوښی خو‌یان فه‌ره‌نگ و زمان و موسیقا و فولکلور و که‌له‌پوری باوی ره‌سه‌نی نیوکورده‌واری یان بو‌پاراستوین.

سه‌ید عه‌لی ئەسفەر - ی کوردستانی که‌له‌۲ تا ۴ گه‌لاو‌یژ (گران‌ی) سا‌لی ۱۳۷۳ ی هه‌تاوی و ۲۴ تا ۲۷/۶/۱۹۹۴ ز و ۲ تا ۲۶.۶/۵/۴ ک و ۱۴ سه‌فه‌ری ۱۴۱۵ ی مانگی له‌شاری زانین و هه‌نهر په‌روه‌ری سه‌ی کوردستان بو‌یاد و ریژدانان له‌وه‌سه‌یده ده‌نگ و ئاواز خوښه‌ جه‌ژن و کو‌ری موسیقای کوردی یان بو‌گیرا.

له‌روژی هه‌وه‌له‌وه، فیلمیک له‌بابه‌ت ژیان و ئاوازه‌کانی سه‌ید عه‌لی (ئه‌سکه‌ر) ئەسفەر - ی کوردستانیه‌وه بو‌ماوه‌ی ده‌ده‌قیقه‌بلا و کرایه‌وه. ئەوسا جه‌نابی ئاغای ره‌حیمی ئوستانداری به‌ریزی کوردستان چوه‌پشت میکروفون و رای‌گه‌یاند که‌موسیقای ره‌سه‌نی ئیران ئەمرو‌به‌ده‌س هه‌نهره‌رانی به‌ریزی کوردستانیه‌وه یه‌وه له‌دنیا‌دا جیگای خو‌ی کردو‌ته‌وه و ئیمه‌به‌هه‌نهره‌رانی تی‌کوشه‌ری ئوستانه‌که‌مان شانازی ده‌که‌ین. له‌پاشان کو‌ری شانوی تاران به‌سه‌ر په‌رستی کردنی به‌ریز دوکتور قوتبه‌دین سادقی که‌خه‌لکی شاری سه‌یه‌وه له‌به‌ریوه به‌رانی شانوی ئیرانه، به‌وپه‌ری ریژو حورمه‌ته‌وه میوانه‌کانی ئەوه‌کو‌ره‌وه خه‌لکی هه‌نهر په‌روه‌ری شاری سه‌پیشوازی یان لی‌کردو خه‌لک زوریان له‌وه‌کو‌ری هه‌نهره‌روده‌نگ و

۲۹۲ - شه پۆل

موسیقایه که لک وه رگرتوو ئه وه هونه ریکی تازه بو له شانۆ و به ریوه بردنی کۆری موسیقا، به شی فه رهنگی ئوستانداری کوردستان له ماوهی سێ روژدا له ئامفی تهاتری زانکۆی کوردستان به هاری کاری زانا و فه رهنگ دوستی کورد کاک بارام وه له د به گی موساویری فه رهنگی ئوستانداری کوردستان حاجی ئاغا ره حیمی به ریوه چو؛ له م جهژنه دا هونه روه ری ناودارو دهنگ و ئاواز خوش عه ریز شاروخ، عه لائه دین باباشه های، محهمه د حوسین یوسف زه مانی، سه ید جهلال محهمه دیان و داود ئازادبنانی له تارانوه به شداری یان تیا کردبو، هه روا کۆری گۆرانی بیژان و موسیقای کوردی، وه ک: کۆری سروه، له ورمیوه، کۆری هیمن، روده کی، موشتاق، دانا له شاری سنه وه، کۆری نهوا، عیرفانی له شاری سه قزه وه و چهن گۆرانی بیژی هه ورامانی به شداری یان کردبو.

زانایانی به ریز: دوکتور محهمه د ئه مین هه ورامانی، محهمه د حه مه باقی، دوکتور قوتبه دین سادقی، محهمه د که مانگه ر، محیدین حه قشناس، ئه ژی گۆران، محهمه د عه لی چاوشی، محهمه د حوسین یوسف زه مانی، له بابته موسیقای کوردی یه وه، وتارو شیعیان خوینده وه. کاک هادی زیائه دینی که په یکه ری سه ید عه لی ئه سفه ر - ی سازدبو پیشکesh جیژنه که ی کرد.

سه ید عه لی ئه سفه ر به راستی دهنگ و ئاوازی خوشی بوه، شریت و نهواره کانی شایه دن بو دهنگ خوشی ئه و خوالیخوبوه، ئه و گۆرانی بیژه ئاوورینه، وه ک هونه ران و هه ستیاران و هۆزانفانی کورد به دیتنی دیمه نی جوان و گول گولینی لوتکه به رزه کان و به شنهی شه مالی به ره به یان به گول و هه راله ی نیو باخه کان، به شه قه ی بالی کوتر و قومری و چریکه چریکی بولبولان، ئه هاته کول و جوش و ئه خرۆشا. که ف و کولی دلی به هاوار و چریکه چرین به رزه کرده وه و تیی ده چریکاند، ده گیر نه وه له کاتی خویدا سه ید بانگ ده که نه تاران تا قه وان و نهواری لی پر بکه نه وه، که چی له تاران پی ده لێن: دهنگت بو ئاوازی کوردی ناشی و ئیمه فارسیمان گه ره که، سه ید زور به وه تیک ده چی و ده چیه لای پیاوه گه وره کوردکان که له تاران بون به لکو کاری بکه ن تادهنگی سه ید بگرن و بیخه نه سه ر قه وان. به لام هیچیان پی نا کری و پیی ده لێن دهنگت له گه ل دام و ده سگای موسیقای ئیمه دا ناخوینی و به کار نایی، سه ید به

۲۹۳ - باوی کور دهواری

په ریشانی و خهفه تهوه، له میوانخانه کهی تاران شو ده خهوی و له خه ودا ذاتیکی نورانی دپته خهوی پپی دهلی کورم من پاپیرتم و هاتوم مزگینت بدهمی سوژی برو دهنگت ده خه نه نیو قه بان و شریت و بو سوژیا که دهروا، زور جوان دهنگی سهید ده گرن و ئه م ئاوازه ی خویندوه: (له بیرت مه یو چاوه کهم: ئاخ شهوه کهی سه رجو...» - گورانیه کانی سهی ئه سفهر ئه مانه ن: مه قامی سه دای زیل و بهم: هه وای سیگا، شیعری حه کیم مه وله وی کورد - مه قامی زیل و بهم: زهنگ دل، مه کامات - ماچی زه واره ن بار که رده ی بسات. مه قامی غه م هیته ر: هه وای خه م هین، شیعری بابا تاهیر = هر آن یاری که دلدارش دگر بی - مدامن عاشقانش خون جگری - مه قامی یار غه زال: به یاتی تورک، شیعری مه و له وی کورد - غه زال چیشم که رد دلت لیم ریشه ن - خوه ت ساحیب تیشه ی ته قسیر من چیشه ن - مه قامی زه ردی خه زان به یاتی تورک شیعری مه وله وی کورد: زه ردی من و ئه وزه ردی خه زانه ن - یاران هر دو رهنگ و هه ک یه ک مه زانان. گورانی خه مگین و دلپه شیوم مه قامی کوردی به یات شیعری وه فایی مه هابادی، گورانی ئه ره فیقانی ته ر یقه ت، مه قامی شور: به یات شیعری عه للامه وه فای مه هابادی، گورانی ده ردی هیجران و چه ند گورانی فولکلوریک ی - بروانه کوواری ماموستای کورد چاپی ۱۹۹۲ زوژماره ی ۱۵ سوئید په ره یی ۱۶ تا ۲۴ به قه له میی هونه روه ری به ریز کاک ناسر ره زازی (شه پول) و زور جار پیمان ده وتم ئه ی کاش به وده نگه خو شه، فارسیشت بزانییا. تا زور ترده نگمان زه بت بکردایی.

خوالیخو شبو سهید عه لی ئه سفهر له ۱۲۶۱ی هه تاوی له نیو بنه ماله یه کی ئه هلی عیلم و زانین و دینداردا له گوندی سه له وات ئاوا ی لای سنه له دایک بووه و له حهوت سالیه وه له لایه ن سهید نیزامه دین - ی باوکیه وه، ده بریته فیر که ی (شیخ عبدال مؤمن مردوخ) له مزگه وتی (دارالاحسان) ی سنه بو خویندن و له وی که قورئان خه تم ده کا به دهنگ خوشی خو ی پی ده باو خه لک که م که م گو ی ده ده نه قورئان خویندن و مه لودنامه و میعراجنامه خویندن سهید، ته شاماده که ن دهنگ و ئاوازی زور خوشی هه یه و گو یا هر ئه مه ده بیته هو تامیرزا ئیبراهیم خانی ئاسه ف له گه ل خو ی ده بیاته تاران و تاسی ئاههنگی له سه رسه فحه ی گرامافون لی زه بت ده که ن که به داخه وه ئیستا سیانزه چارده سه فحه ی زیاتر نه ماوه وفه و تاوه. ده لین سهید پی او ی بی

۲۹۴ - شه پۆل

فیز بووه و له ههر کووی خه لک تکایان لی کردبی گۆرانی بو کتون چ له قاوه خانهی (قه و پال، چ له باغ، له داوینهی ئاویدهر، خوسره و اووا، جهنگه لباخ، گریاشان. سهید دهنگ و ئاوازی خووی بو شادی و خووشی خه لک ته رخان کردبو، ده توانین بلیین: له نیو هونه روه رانی کورد زماندا شوینه واری هیچ هونه روه ریک به ئەندازهی هی سهید باسی نه کراوه و له سه ری نه نوسراوه، بووینه به زمانی کوردی، فارسی و عه ره بی له سه ر سهید نوسراوه و قسه کراوه ۱- بو ئەوه لێن جار هونه روه ری به ریز قاله دیلان له سالی ۱۳۲۶ ی مانگی له رۆژنامه ی ژین و تاریکی له سه ر سهید نوسیوه. ۲- له سالی ۱۳۳۹ زانی به ریز همه ی مالا که ریم له کوواری (هیوا) ۳- له سالی ۱۳۳۹ غه فور ره شهیددارا له کوواری (رۆژی نووی) ۴- زانی پایه به رز عه لئه دین سه جادی ۵- روح الله خالقی ۶- مه هدی (تجلی پور) له (دایرة المعارف دانش بشر) ۷- کاک عه باس که مهندی هونه روه روه زانی به ریز و تاریکی به وینه ی نامیلکه بلا و کردو ته وه ۸- هادی زیائه دینی بو کله ی سهیدی سازداوه ۹- زانی دهس و قه له م جوان کاک محمه مد همه باقی و تاری نوسیوه ۱۰- رۆژنامه ی (التاخی) له ۱۳۵۱ دا به قه له می (مکرم) تاله بانی به زانی عه ره بی و تاریک له سه ر سهید نوسراوه ۱۱- رۆژنامه ی که یهان له سالی ۱۳۶۹ و ئاوینه له پهره ی ۷۷ تا ۷۶ چاپی ۱۳۷۳ ی هه تاوی ژماره ی ۱۶ به بونه ی جه ژنواره ی موسیقی له کوردستان له شاری سنه که بو ریزدانان له سهید سازدرا بو - سهید عه لی ئەسفه ر - ی کوردستانی دوا ی ۵۴ سال ژیان له ۱۳۱۵ ی هه تاوی بارگه ی به ره ولای خواتیکناوه. گۆواری کوردی سروهش له بابته سهید - ه ه، به بونه ی جه ژنواره ی موسیقی له کوردستان له شاری سنه که بو ریزدانان له سهید دانیرابو، و تاریکی جوانی نوسیوو و له ژماره ی ۱۰۲ تا ۱۰۱ ی سالی ۱۳۷۳ ی هه تاوی پهره ی ۲۷ تا ۲۶ له چاپ دراوه. ئەو جو ره ی شارام نازری هونه روه ری کوردی کرماشانی رای که یاندوه، گۆرانی و ئاههنگه کانی شهیدا، عارف له ئاههنگ و گۆرانی کوردی وه رگیراون، ده لێن: کاتی عارف ده چیه هه مه دان له ویشه وه ده چیه سنه ی کوردستان و چاوبشی به میرزاده ی عیشقی ده که وی که خه لکی سنه بووه و هه روا ده چیه دیده نی سه ی عه لی ئەسکه ر (ئه سفه ر) ی کوردستانی دهنگ و ئاواز خووشی ناوداری کورد، هه مو ده زانین ئاههنگه کانی شهیدا و عارف رهنگ و بو ی موسیقی کوردی، گرتوووه، چونکا

پیوه‌ندیک له نیوان عارف و هونه‌روه‌رانی کورده‌ه‌ه‌ بووه، بو نمونه‌سه‌ی ته‌سکه‌ر له‌گه‌ل (نه‌ی) داودو مورته‌زاخاندا پیوه‌ندی هه‌بووه‌و له‌تارژه‌ندنی مورته‌زاخان که‌لکی وه‌رگر‌تووه‌ و هونه‌روه‌رانی فارسیش له‌وسه‌رده‌مه‌ی که‌سید ته‌سکه‌ر له‌تاران بووه، هونه‌روه‌رانی فارسیش له‌ده‌نگ و ئاو‌زو ئاهه‌نگی سید که‌لکیان وه‌رگر‌تووه، ته‌وانه‌فره‌له‌ریتمه‌یل و زه‌رب و ئاهه‌نگی دیکه‌و ملودیه‌کانی کوردی سه‌ی عه‌لی ته‌سکه‌ر سو‌دیان وه‌رگر‌تووه، زو‌ری له‌ئاهه‌نگ و به‌زمه‌کانی قه‌مه‌رو شه‌یدا ره‌نگی کوردی‌یان هه‌یه، به‌تایه‌ت له‌ماهور که‌وتونه‌ته‌شوین ئاهه‌نگه‌کانی کوردی سه‌ی ته‌سکه‌ر وله‌م روژ‌گاره‌شدا خو‌ماشائه‌للا هه‌ر ئاهه‌نگ و ده‌نگ و ئاو‌ز یا‌هی کورده‌یا له‌وه‌وه‌شوینی وه‌رگر‌تووه، به‌داخه‌وه‌ته‌حسین تا‌ها له‌هوله‌ند له‌۱۹۹۵/۵/۲۸ ی‌زوه‌فاتی کردو ته‌هونه‌روه‌ره‌ده‌نگ و ئاو‌ز خو‌شه‌له‌سالی ۱۹۴۱ له‌کوردستانی گه‌ره‌ین له‌دایک بو‌ه‌و تا ۱۱۶ گورانی خویندوه (شه‌پول).

شارام نازری

شارام نازری هونه‌روه‌ری ده‌نگ و ئاو‌ز خوشی کوردی کرماشانی له‌و توو‌پژیکدا که‌له‌گه‌ل کو‌واری ئاوینه‌ی کور‌دیدا ته‌نجامی داوه، ده‌لی: موسیقیه‌که‌مان ئاسمانیه، وه‌لی، خومان بو‌چکین، ئیمه‌فیر نه‌بوین چل‌ون خو‌به‌موسیقی بگرین و فیری‌بین و په‌روه‌ده‌بین و له‌گه‌لیدا که‌وره‌بین و فیر نه‌بوین بو‌موسیقی له‌به‌ر موسیقی ورد بنو‌رین - من له‌و باوه‌ره‌دام هونه‌روه‌ره‌که‌سیکه‌له‌وه‌خت و کاتی خویدا کار ته‌نجام بدا، چونکا وه‌خت و کات بایه‌خی فره‌س، دیاره‌کاریک ته‌گه‌ر له‌سه‌رده‌می خو‌ی ته‌نجام نه‌دری، وه‌ک تیریکه، به‌بی ئامانج و به‌بی هه‌ده‌ف، فیری بدری، شارام (شه‌هرام) نازری له‌ئاو‌زی کوردی خویندندا له‌شعیره‌کانی عارفی ره‌بانی شاعیری پایه‌به‌رز خو‌الیخوشبو سه‌ی س‌الح ماهی ده‌شتی ناودار به: (حه‌یران عه‌لیشا) که‌لکی وه‌رگر‌تووه‌و ته‌مه‌یش یه‌کی له‌کاره‌باشه‌هونه‌ری و گورانی چ‌رینه‌کانی کوردی شارام نازری یه.

شه‌رام له‌گه‌ره‌کی (به‌رزه‌ده‌ماخ کرماشان) له‌دایک بووه‌و باوک و باپیری له‌ده‌نگ خوشان بون و خوشیان له‌موسیقی و ئاو‌ز هاتووه، باوکی له‌باوکی و شارام نازریش له‌باوکی

Dr.Saleh Ebrahimi

شارام نازری

موسیقیه گه مان ئاسمانیه، وهلی خوه مان
بوچگیم

بئ بر وایی چینه بهرزه کانی ئورویا، بوو ته هۆی ئه وه له بائی تیکوشان و گه شان هوی هونهر که ئامانجی گواستن هوی ههستی بهرزتره، ئه وه ههستهی که له شعوری دینییه وه سه رچاوه نه گریژ و مرۆقاییه تی دا ئه مه زرتی. جموجۆلی په یلدا بوونی گه وره ترین له زهت و خوشییه بۆ هه ندیکێ تایبهت له ئاده میان.

جا بۆیه له داوئنه ی بهرینی هونهر، ته نیا نه وه به شه ی جوئی کرایه وه ناوی هونهر خرایه سه ر، که ده سه یه کی تایبهت له زه تی لیده بهن. له و ئاکامه نه خلاقیه که له پیناوی ئهم جوئی کردنه وه و گرتگ زانینی ئه وه ی که ناحقه، نه وه به شه جوئی کراوه بۆ کۆمه لێ ئورویایی ها تو ته دی، باس ناکه یه ن. ته نیا نه لێن ئهم ئالوگۆره، هونهری پێ شیل کردو وه به ره وه نه مان و فهوتان پالی پێوه ناوه. په کهم ئاکامی جوئی کردنه وی هونهر، بوو به مه که له مانا و اتای تایبه تی و بهر بلا و قولی خۆی بئ بهش بوو.

ئاکامی دوهم نه بوو، ئه وه هونهر که به هه یج کام، بێجگه له ده سه ته یه کی چکۆ له ی خه لک سه رنجی نه ئه دا، جوانی ته شک و رواله تسی خۆی له ده س دا و بوو به شتیکی ده سکرو دوور له ناسینی گشتی.

ئاکامی سه یه م یا گه وره ترین ئاکامی ئه وه بوو که هونهر پاک و بێ خه وشێ خۆی له ده س دا و بوو به شتیکی فه رزی و نیه ندلالی.

له کتیی «هونهر چه ی توستوی نه و کورته نووسراوه هی پیاویکه، ناویانگی ناسه واری، سه رانه سه ری جه هانی داگرتوه و بئ وینه ترین شو ئیته واری هونهری له پاش خۆی به جی هه شتوه.

ئه وه به هه ست و نه و ئینکی عه رفانی و ئاوه زیکێ قوولی سه رچاوه گرتوو له معریفه تی دینی، سه رنجی زه مان و ژینی ئه دا. هونهر به لایه وه زۆر به رزو خاوین بوو، بوونی ئامانج و بیرو باوه ری له دل و مێشکی هونهر مه نددا پیدایهستی سه ر که وتی تیکوشه رانی مه بدانی هونهر ئه زانی.

ئیمه بۆیه له سه ره تای سه ر و تاردا، نووسراوه کانی «توستوی» مان هینا، که ولاتی خۆمان و نه وانه ی له جیو جرافیای ناسیادا به وه ئنه ی ئیمه ن، له زۆر لاره وه کوونیشتمانی ئه و کاته ی توستوی وایه.

وه کوو ئه زه یه ئیستا ئه و ته شه فا هه ئنه ره ی زانی شو ئیته وار نه مره، بۆ ئیمه نووسراوه.

په یلدا برون و خۆ تواندنی پێ شه که کانی تپه پین و بوار له کۆمه لگای ناسایی به ره و کۆمه لگای پێشکه وتوو ی پشه یی، له ولاتی ئیته و له باقی کۆمه لگاکانی وه کوویه ک له ولاتانی ناسایی و پۆژه لاتی ئاوه راس، زۆری له بیه روناکان و پێشکه وتن خوازانی تووشی سه ر لێ شو وای کردو وه.

به چه شتی که لایان وایه پیدایهستی کۆمه لگایه کی پێشکه وتوو و نوئی له بچرا وندن و پشت تیکردنی بیرو باوه ری ناسایی و کۆندا یه.

ئه مه سه ره تابه کی تووشه که له په یلدا بوونی شو پرسی پشه یی ئورویا وه، بوو هۆی نه مان و فهوتانی بناغه ی بیرو باوه ر له کۆمه لگه ئورویاییه کاندا و ئینسانی له پله و پایه ی به رزی خۆیه وه گه یانده نزم ترین شو یه به ره م و به کار هینان. جاله و هه راو هوریا سه ر سوور هه ئنه ره که هه موو، سه ر خۆشی نا ئاگایی بوون، چه کی مێکی وریا و دلسۆز، وه کوو «توستوی» له به رانه ر ئه و مه تر سییه وه را وه ستاو به رتگاری کرد.

به داخه وه ئهم زه مانه ش ئه و کاره ساته دلته زینه خه ریکی دوویات بوونه وه یه ولیزه و له ویی جه هانی سه ی به م دا، هه ندی روناک بیه وه کوو ده لالی ئه ندیشه و بیرو رای رۆژ ناوا و گزیری

خۆدانی شارۆلکه ی ئاوات. (کدخدای ده که ده جهانی) زایه له ی ناله باری جیایی هونهر له دین و جوئی کردنه وه ی دین له سه ی **Dr.Saleh Ebrahimi** نه هه شتی بیرو باوه ری نایینی و نه ته وایه تی له کۆمه لدا به رز کردۆ ته وه.

له پاش داچیرانی په کی ته ی شو ره وی جاران و لاچوونی هۆیه کانی به رانه رانه له بارو دۆخی ژیه و پهلوتیکی جه مان، کارناسانی شارستانیه تی رۆژ ناوا، ده سیان کرده بلا و کردنه وه ی بیرو پای خۆیان له مه ر لا به رنی سنوره کان و نه هه شتی باوه ر و ئیمسان. به وه شه وه نه وه ستان و کۆمه لگای جه هانی به شارۆلکه ی ئاوات (مدینه فاضله) پیشان ئه ده ن که تیدا هه رچی هه یه هه مووی مولکی خۆدانی ئه ر شارۆلکه یه که «مه ک لوهان» ی هه لپژاره ی رۆژ ناوا یه. نه لیه ت نه ده ب و فه ره نگ و زانیاری و باوه ریش ته نیا به گو یزه ی ریک که وتن له ته ک په یو نه دینییه کانی به ره م و به کار هینانی ئه و خۆدانه، ئه د ریته به رچاو و سه رنجی ئه د ری. به داخه وه بۆ سه له ماندنی ئه و بیرو باوه ره یه، هه ندی که زانا و هونهر مه ندیان بئ ئه لێن ده س ئه قه مس یا نه فامانه بۆ په ره پیدانی ئه و کاره ساته هه نگار هه لته گرن و راگه پنه ری ئهم بیرو باوه ره یو چه لهن که سه ره می دینداری و زه مانی ریز گرتن، له راپه ردوو، بۆ سه ر چو وه ئه وه به پێچه وانه ی ژبانی ئیستا و داها تو وه!

ئه مه هه ر ئه و نازاره بئ ده رمانه یه که وه کوو شه یز په نجه زۆری له ولاتانی جه هانی سه ی به می داگرتوه. په زاره و بئ بسا وه ری و له خۆ دوور که و ته وه نیشانی ئه و نه خۆ شه یه که رپه ری شو پرسی ئیسلامی ئه وی به په لامار و گوشت و بری فه ره نگی ناو بر دو لپه رسراوان و خاوه ن بیرو هزه ر کانی ئهم ولاته ی بۆ به رتگاری کردن له گه ل ئه و دا بانگ کرد.

داخ و مه خابن که هه شتان، زۆری له وان، خه وی نه زانی به ریانی نه داوه و که سانی تر له وه که لک و ره نه گرن و خه ریکی به ره م هینان و په ره پیدانی شو ئیته واری به نا و هونه رین که له باری و اتا و ته شک و رواله ته وه زۆر سووک و ناله باره.

برئ له و ئاسه واره که له م داویه دا به ناوی فه ره نگی و هونهر که له پوور، له بواره کانی موسیقا ر سینه ما و کتیب دا بلا و کراوه ته هه ریاس و تاریفی هه وا و هه وه س و جوا نیه کانی هه یکه لی ئینسان و پیشان دانی خۆشی و له زه ت به سوو کترین چه شن ئه که ن که له بو مه لیلی بئ هه والی بهر پرسانی کاروباری فه ره نگی داها توونه ته بهر هه م.

له ولاتیکدا، که له پیناوی ئه مه کداری باوه ره کان، و نه ریتی نه ته وایه تی و ئایینی خۆیدا، هه زاران چیرۆی له به رتگاری له ته ک ده س دریزی تکنولوژی سپایی رۆژ ناوا له حیماسه ی هه شت سه لده دا پێشکه ش کردو وه، بلا و بوونه وه ی ئهم چه شنه ئاسه واره، نای بئ بئ بدری. له وانه یه ئه ر هه نگاره هه ندی که س بۆ لای تازه کردنه وه ی بیرو باوه ره یه سیاست و رابماری پاش شه ر، پال پێوه بنی، که ئه وه ش بۆ خۆی، ده به یته هۆی پشت سوور بوونی هۆگره سه ر لێ شو واره کانی فه ره نگی په هله وی و رۆژ ناوی چه باو چی.

با پیکه وه له نازایی و نه به زیی و گیان بازی لاره خۆ به خت که ره کانمان، له شه ری هه شت سه لده دا به پاراستنی فه ره نگی و بیرو باوه ر له به رانه ر هه ش و ده س دریزی هه نده رانه وه ریز بگرین.

میرزاده‌ی عیشقی

۱۹۸۳ ز ۱۹۲۴ ز

ئەم ھونەرە خودان ھونەرە شاعیریکە: نەتەنیا کورد بەلکو نەتەوہی
گەلانی ئیران لە دوا روژا پەیکەرە ی بو ئەچەقینن.

میرزادە ی عیشقی شاعیریکە، بیرورد، بیرەوەر، لە تیاروانیا بیوینە یە،
خودانی شوینەواری بەرز و تەرزە. شیعەرەکانی دیارە و بزوینەرن، قسە ی کاری
گەر و گورچک بپن، بیژەوو بیژە ی جوان و رەنگینی ئەبیتە و یردی زوان و میژو.
میرزادە ی عیشقی شاعیریکە نیشتمان ویست، کەلە پیاو ئازا، نەبەز،
کولنەدەر، خەباتگیر، پیشەوای شورشگیری و یژاوەری سەرەتای مەشروتە یە،
بەدی ھینەری یە ک شیوہ ی تازە و نو ی یە، خودان قەریحە، خوش بە یان، زوان
تەر و پاراو بوو، شوینەوار و ھەلبەستەکانی عیشقی زور شیرین و دلگیر و
کاریگەرە، ئاسەواری عیشقی کوشکیکە بە ھیچ باو و بوران و توفیک نابزوی و
لەناو دل و دەرونی ھونەر دوستان، دەرنایی و لەبیخ و بن نایی، بەلکو بەدریژایی
روژگار، لە ئاسمانی و یژاوەری ھونەردا ھەر ئەدرە و شیتەو و گرشە ی دی.

عیشقی شوینەواری پارسی، وەکو، بوک و کابوک رازاندو تەو،
دیارە جوانە مەرگ بون و شەھید کرانی عیشقی بو جیھانی و یژاوەری بی قەرە بوو.

هه رچی له روژگاری ژبانی عیشقی دوره وه ته که وین پله و پایه به رزی و
نیشتمان ویستی، بی باکی و نه ترسی، نه بهزی ته ومان باشتر بو ده رته که وی،
عیشقی له پاک داوینی، وزه ی لینه وین، پیاوه تی تیکوشه ری، ئیستیغنا ی ته بع
وخورسک و سروشت بی وینه بووه.

میرزاده ی عیشقی ناوی سهد محمه د ره زاو کوری حاجی سهد ته بول
قاسمی کوردستانی یه و له بهرواری دوانزه ی (جومادی الاخر) له سالی ۱۳۱۲
مانگی هه تاوی و ریکه وتی ۱۹۸۳ زاینی و ۲۵۹۵ کوردی له شاری هه مه دان
له دایک بووه.

ئه م هه ستیاره ناوداره کورده له ۱۵ سالی دا چوته ئیسفه هان بو ته واو
کردنی خویندن ته چیته تاران پاشسی مانگ ته گهریته وه بو هه مه دان و دوباره
باوکی، بو ده رس خویندن ته ی نیریته وه بوتاران به لام عیشقی له تاران وه، ته چیته
رهشت و به ندهر ته نزله ی و دوباره ته گهریته وه، بوتاران.

له سه ره تای جهنگی ناوگه لانی یه که م له ساله کانی: (۱۹۱۴-۱۹۱۸)
زاینی دا عیشقی له شاری هه مه دان و ۲۳ سالانه بووه.

میرزاده ی عیشقی یه کیک له و که له پیاوانه یه، که جیگای شانازی
ویژاوه ری یه، ئه م شاعیره پر هونه ره ته گهر له ئورویا له دایک بوایی ته بووه
مروفیکی میژیوی جیهان، عیشقی توانیویه تی، له روژگاری خویدا ویژاوه ری
به رزوته رزو پر ئابرو به جیهان بناسینی.

شوینه واری ئه م بیره وه ره مه زنه وئه م هونه ره باهونه ره، ههستی ئالان
ویستی وزید خوشه ویستی له دل و دهرونی خه لک دا بوژاندوه ته وه راپه رینی
میرمیرانی ئیران له سونگه ی شوینه واری ئه م شاعیره وه بووه. پروانه روژنامه ی

راپه رینی ئیسلام ۵ خورداد (زهردان) ی ۱۳۰۲ مانگی و پروژنامه‌ی سیاست
ژماره - ۹۲ ی مانگی ره مه‌زان.

شوینه‌واری عیشقی

۱- نه وروژنامه، که له سالی ۱۳۳۶ مانگیدا پانزه روژ بهر له به‌هار له ئه‌سته مبول له
چاپ دراوه.

۲- ئۆپه‌رای ره‌ستاخیزی شه‌هریارانی ئیران.

۳- ئیده‌ئال.

۴- نامه‌ی عیشقی که له ۱۳۳۳ مانگی له هه‌مه‌دان له چاپ دراوه.

۵- که‌فه‌نی سیا.

۶- ئۆ پیریتی به چکه‌گه‌دا و دوکتوری نیکوکار.

۷- جه‌مشیدی ناکام.

۸- حلواء الفقرا (نمایشنامه و هومات).

ملک‌الشعرا‌ی به‌هار، که له ۱۲۶۴ هه‌تاوی له‌دایک بووه، ئه‌م شیعرا‌نه‌ی بو

عیشقی و تووه:

«از خدنگ دشمن شبرو بمرد پرتوی بود از فروغ آرزو

آن فروغ افسرد و آن پرتو بمرد شاعری نو بود و شعرش نیز نو

شاعر نو رفت و شعر نو بمرد»

محمدحسین شهریار

«عشقی که درد عشق وطن بود درد او

او بود مرد عشق که کس نیست مرد او

درمان خود بدادن جان دید(شهریار)

عشقی که درد عشق وطن بود درد او

شیرله نه ورؤزنامه

«بیستون! فرهاد را هرگز بمن نسبت مده
از زمین تا آسمان فرق من و فرهاد باد
من بمژگان میگنم، آنکار، کوبا تیشه کرد
صدهزاران فرق ریزه موی، با پولاد باد
سوختی بر باد داری، جان و عقل و دین و دل
خانه ام کردی خراب ای خانه ات آباد باد
منکه میدانم ز عشق تو، نخواهم برد جان
پس سخن آزاد گویم، هرچه بادا باد، باد
کوه الوند:

کوه الوند که شهر همدان دانش است
جامه سبز ببر دارد و طوطی نثر است
درد وطن:

جانا فراز دیده عشقی است جای تو
هر جامرو، همه جا نمیشود
لُرنامه:

مشکل که خلق زنده زلُر جان بدر برند
رحمی مگر بخلق نماید خدای لُر
شاید نظر بخاک لرستان کنند یار
بینند حال مردم زار از جفای لُر

زندانی شدن عشق
خوشا اطراف تهران و خوشا باغات شمراش
خوشا شبهای تهران و خوشا بزم مقیمان
شباندر صحن (زَرَکَنده) مه است آنقدر آکنده
که گردون است شرمنده، زیکتا ماه تابانش
نگاران خود آرسته، بهریک لحظه یک دسته
بناز آهسته آهسته، خرامان در خیابانش
من بیچاره درویشم، نه در فکر کم و بیشم
نه در اندیش تجریشم، نه در تشویش بستانش
نه من دربند(دربندم) نه بر (زرکنده) پابندم
همانا (قلهک) افکندم، همی دربند خوبانش
نامه عشقی

توهم با (عنصری) شکنیست از یک عنصری عشقی
چرا او گردزرگردید و تو گرد ضرر گردی؟

چکامه‌ی جنگ

(عشقی تو خویش همسر دیگر کسان مکن
نی دیگران کنند همی با تو همسری
استاد عشق:

عاشقی را شرط تنها ناله و فریاد نیست
تا کسی از جان شیرین نگذرد فرهاد نیست
قلب(عشقی) بین که چون سرتاسر ایران زمین
از جفای گلرخان یک گوشه‌اش آباد نیست

عشق وطن:

معشوق (عشقی) ای وطن، ای عشق پاک !
ای آنکه عشق تو شام و سحر کنم
عشقت نه سرسری است که از سر بدر شود
مهرت نه عارضیست که جای دگر کنم
عشق تو در وجودم و مهر تو در دلم
با شیر اندرون شد و با جان بدر کنم
این دو شعر بالا از حافظ است.

لههه جوی وه حیدی ده ستگردی:

ای وحید دستگردی! شیخ گندیده دهن
ای بنامیده همی، گند دهانت را سُخَن!
ای سخنهایت همه، مانند گوز اندر هوا
ای زبانت در دهان مانند گُه اندر لَگَن!
میرزاده‌ی عیشقی له‌بهره به‌یانی ۱۲ ای مانگی (تیر= پهران- پوشپهر)ی
سالی ۱۳۰۳ هه‌تاوی له‌مالی خویدا له‌ده‌روازه ده‌وله‌تی تاران به‌ره‌شه‌کوژی
کوژراوه و شه‌هیدکراوه و له‌سه‌عاتی ۲ ی دوانیوه رو، له‌نه‌خوشخانه‌ی شاره‌وانی
تاران به‌ره‌ولای خوا بارگه‌ی تی‌کناوه. ری‌که‌وتی ۱۹۲۴ زاینی و ۲۵۳۶ کوردی.
ئه‌مه‌ش چهن شی‌عری لی‌ره‌و له‌وی:
هرآنچه میرسد به من از زود باوری است
بس رنجه‌اکشیدم از این زود باوری
از ساحل آنچنان که بی‌آورده‌ای مرا
بایست تا به ساحل دیگر مرا بری

من آن کبوترم، هله در بحر هولناک
ای ناخدا، کنون به خدایم چه بسپری!
زبان سرخ زبان نیست، بیرق خون است
شفق ز سرخی نیمیش بیرق آشوب
تونعش دشمن دین آر، مردی ار، ورنه
تو خویش نعشی، حاجب به نعش سازی نیست!
من آن نیم به مرگ طبیعی شوم هلاک
وین کاسه خون به بستر راحت هدر کنم
ویندهی خه تی میزادهی عیشقی:

من آن کبوترم، هله در بحر هولناک
ای ناخدا، کنون به خدایم چه بسپری!
زبان سرخ زبان نیست، بیرق خون است
شفق ز سرخی نیمیش بیرق آشوب
تونعش دشمن دین آر، مردی ار، ورنه
تو خویش نعشی، حاجب به نعش سازی نیست!
من آن نیم به مرگ طبیعی شوم هلاک
وین کاسه خون به بستر راحت هدر کنم
ویندهی خه تی میزادهی عیشقی:

ای فلک، گر من نمی‌زادی، اجاقت کور بود؟

تا روز خوش گشاید آغوش خود به من
در روز سخت عرصه به خود تنگ می‌کنم
شرف به اشرفی و سکه‌های زر نبود
شرف به داشتن قصر معتبر نبود
مستی حرام باد به میخانه کاندر او
«عارف» قرابه‌کش شد و «دشتی» سبوغرفت
گرسنه چون شیرم و برهنه چو شمشیر
برهنه‌ای شیرگیر و گرسنه‌ای شیر
عزت نفسم نگر که هست خوراکم
خون دل و اشک چشم و چشم دلم سیر
طبل تهی را بلند آید آواز
گرسنه را ناله بیش باشد تأثیر
لدهس تورکی‌وه‌سمانی ده‌نالینی که له‌وی موهاجیر بوه و فہرمویہ‌تی:
هرچند لاشه خورنیم، اما مهاجرم
صدبار لاشه به‌زحقوق مهاجری
این تو یک صفحه کاغذ، این دوات و این قلم
این نوا را گر تو بهتر می‌زنی بستان بزن
بخور، تصدق بادام چشمهات، بخور
فدای آن لب شیرینتر از نبات، بخور

گر توانی گفت تو بهتر ز عشقی شعر نغز
ور توانی بود تو اندر غزل عارف شکن
این مردکه زان مردکه هم مردکه تر بود دیدی چه خبر بود
(مستزاد «مجلس چارم»)
بعد از دو سال خواست «تدین» کند نماز
با فاضلاب حوض سفارت وضو گرفت
• شه پوئل •

نیزامی گه‌نجه‌وی

۵۳۵-۵۹۹

ئەم شاعیرە ھونەرورە گەورە یە ناوی ئیلیاس - ەو کورپی یوسف کورپی زەکی کورپی موئەید - کە بە ناوی کورپە کە یەو بە ئەبو محەمەد و بە نازناوی (نظام‌الدین) ەو بە حەکیم (نیزامی) ناسراوە و لە ساڵی ۵۳۰ - یا ۵۳۵ کۆچی مانگی وریکە و تە ۱۱۳۵ زاینی یا ۱۱۴۰ زاینی لە شاری گەنجە لە دایک بوە.^۱

نیزامی گەنجە‌وی ژیان و ژینیی بە جوانی روناک نییە، بە منالی چۆتە فیرگە‌ی باوی سەر دەمی خوی، زانست و زانیاری خولی خوی فیربوە و لە زوانی فارسی و عەرەبیدا زور فیربوە و رەنگە تورکیش فیربووی.

فارسیەکان نیزامی بە فارسی ئەزانن و تورکەکانی ئازربایجانیش بە تورکی دانه‌نین، کەچی لە راستیدا کورده و کوردزادە یە، ھەر وە کو خوی فەرمویەتی و شانازی بەو دایکەو ئەکا کە خانمیکی کورده و پاش وە فاتی دایکی ئەلی:

- «ئەگەر دایکم ئەوسەرە ک خاتونە کورده ... کە دایکا نە لە بەر دەم دا وە فاتی

۱ - گەنجە: شاریکی کورده‌واری کۆنە، ھی سەردارانی رەوادی بو، لە سەر دەمی (قەیسەرەکان دا) داگیر کراوە و بە (ئەلیەزابات پۆل) ناوبراوە. پاش ئەو لە سەر دەمی سوڤیتی دا ناو کە ی کراوە تە (کیروڤ ئاوا).

کرد.. له کاتی لاواندنه وه داکي وچ که سيک بينمه وه ياد.. که نه و بهينيته وه بهرچاوم
به زايه له و فهرياد و هاوار» شيعره فارسي يه که شي به م جوړه يه.

شيعر:

گرما در من رئیسه ی گرد

مادر صفتانه پیش من مرد

از لابه گری کراکنم یاد

تا پیش من آردش بفریاد

نیظامی له سالی ۵۹۹ کوچی مانگی وریکه وتی ۱۲۰۲ زاینی له ۶۳
سالی داله گه نجه کوچی بولای خوا کردوه. هرچن سه عیدنه فیسی، وه حیده
دستگردی بوگیره شیوئی ده لین: ناوی دایکی (ره ئیسه) یه به لام (ره ئیسه)
ئیسمی عامه نه ک ئیسمی خاص و تاییه ته، به لام نه وه ی له و شيعره دهر نه که وه ی
نه مه یه که دایکی نیظامی کورد نیژاد بوه و چون نیظامی دیوانی له یلی و مه جنونی
له سالی ۵۸۴ دا ته واو کردوه و له و ده مه شدا دایکی نه ما بو، که وابی دایکی بهر
له سالی ۵۸۴ مردوه.

له بهر دیک دا که ناویانه ته سهر گلکوکوی له گه نجه داله دایک بونی نیظامی
۵۳۵ و بهر حمه ت چونیشی ۵۹۹ کوچی مانگی نوسراوه که وابی ۶۴ سال
ژیاوه.

وادیاره نیظامی منال بوه که یوسفی باوکی ره ئیسه ی دایکی نیظامی
ته لاق داوه، یا ژنی به سهر هیناوه و لیک جیا بونه ته وه، جاله بهر نه مه نیظامی له
ماله (خواجه عومه ر) ی خالی ژیاوه و پیگه یوه و له یلی و مه جنون دا ئاماژه و
ئیشاره ی بوته وه کردوه.

شيعر:

گر خواجه عمر که خال من بود
خالی شدنش وبال من بود
لهوه ده چی خواجه عومهری خالی له ۵۸۴ که له یلی و مه جنونی ته واو
کردوه نه مابی.
له شيعریکی ترا بنه چه که ی خوی هل ته داو فرمویه تی:

شيعر:

گر شد پدرم به نسبت جد
یوسف پسر زکی مؤید
لهم شيعره جوانه ده رته که وی که ناوی ته لياس بوه و کورپی یوسف کورپی
موئه یه دی کورده.
ته وانه ی واگه وهه رناسن و هه ستیارسناس، نیزامی له فیرده ووسی توسی به
بالآتر و بهر زترته زانن، له بهر ته وهی فیرده ووسی بیرورای چریکه و میژویی بهر
له خوی کردوته شيعرو به چریکه چریویه تی و که ره سه کانی له به را بو
تاماده بوه، به لام نیظامی گه نجه وی هونه روه ری بیرورای داهینراوی چریکه و
چيروکه کانی خویه تی و داهینه ره، نه ک پیکه وه لکینه ر.
نیظامی سی ژنی هیناوه، نازانری چهن منالی هه بوه، چونکا ته نیا ناوی
(محهمه د) ی کورپی دیاره که ده بی له سالی ۵۷۰ کوچی مانگی وریکه وتی ۱۷۴
زاینی له دایک بوبی، چونکاله کاتی دانانی له یلی و مه جنون دا محهمه د، کورپی
چارده سالانه بوه، هه روه کو له م شيعرانه ده رته که وی:

شاعر:

فرزند محمد نظامی

آن بردل من چو جان گرامی
ای چارده ساله قرةالعین
بالغ نظر علوم کونین
نهمهش بره شیعیکی جوان و عیلمی.

شاعر:

لب و دهان و دو چشم تو، ای بت گل خام
یکی نبات و دوم پسته و سوم بادام
نبات و پسته و بادام پیش آن سه شدند
یکی اسیر و دوم بنده و سوم گمنام
اسیر و بنده و گمنام در زمان تواند
یکی قباد و دو قیصر و سوم بهرام
قباد و قیصر و بهرام می فرستندت
یکی رسول و دوم نامه و سوم پیغام
رسول و نامه و پیغام از تو می طلبند
یکی هرات و دوم مشهد و سوم بسطام
هرات و مشهد و بسطام در زمان تو یافت
یکی رواج و دوم زینت و سوم اسلام
رواج و زینت و اسلام ده نظامی را
بحق سید کونین و سورهی انعام

له کتیبی ئه نجومه نی ئه دیبان نوسراوی ئه مین فه یضی به گدا له کوبه ی
په ره ی ۳۲ دانوسراوه نیظامی برایه کی ههستیاری به ناو بانگیشی هه بوه به (قهوا
می موته ره زی) ناودار بوه، دیوانیکی شیعر و هه لبهستی ئه و که له سه ده ی
هه شته می کوچی مانگیدا نوسراوه ته وه له موزه خانه ی به ریتانیا دایه.
به لام به لای منه وه (شه پول) ئه مه دروست نییه چونکا له هیج شیعریکی
خویدا ناوی ئه م برایه ی که له م کوبه ی ۳۲ دانیشاره ی بوکراوه، ناونه براوه و ئه مه
له راست ناچی که برایه کی وای هه بوبی.
به نرخترین شوینه وارو ئاسه واری نیظامی (خه مسه) یه واتا: پینج گه نج
که ئه مانه ن:

۱- مه خزهن ئه سرار

وادیاره له سالی ۵۶۱ کوچی و ۱۱۶۵ زاینی یا ۵۷۰ تا ۵۷۳ خه ریکی
هونینه وه ی مه خزهن ئه سرار بوه و پیشکەش به (ئیلده کز) ی ئه تابه کی
نازربایجانی کردوه.

۲- خوسره و شیرین:

ئهم مه نظومه ۷۷۰۰ شیعره و له سهروه زنی موسه ده سی مه حزوفه و
له به حری هه زه ج و به وه زنی: (مفاعیلین مفاعیلین فعولن) ه و مه خزهن ئه سرار
۳۴۰۰ شیعره و له یلی مه جنون ۵۱۰۰ شیعره و بارام نامه ش ۵۶۰۰ شیعره و
شه ره فنا مه ی ئه سکه نده ری ۷۱۰۰ شیعره و ئیقبال نامه ی ئه سکه نده ری ۳۷۰۰
شیعره و به تیکرا ۳۱۶۰۰ شیعره.

نوکنه: مه نظومه ی خوسره و شیرین، خانای قوبادی به ریک و پیک
کردنی سه رگورد مرادی ئه وره ننگ له گه لاریزانی ۱۳۴۸ هه تاوی و ریکه وتی
۲۵۸۱ هه خشه تهر (کوردی) له تاران له ۳۵۰ په ره دا له چاپ دراوه و هه ره ها

شیرین و خوسره و به‌ناوی شاکاری شاعیری ناوداری کورد: خانای قوبادی به‌واتاکردن وریک و پیک کردنی محمدی مه‌لاکه‌ریم خوابی پاریزی له‌سالی ۱۹۷۵ زله چاپخانه کوری زانیاری کورد له‌به‌غاله چاپ دراوه.

۲- وادیاره (خوسره و شیرین) نیظامی له ۵۷۱ کوچی وریکه‌وتی ۱۱۷۵ از به‌شیر و تراوه و له ۷ هزار شیردا پیشکەش کراوه به (محەمه‌دوقزل ئەرسەلان) کورانی (ئیلده‌کزی) که قزل ئەرسەلان گوندی (حه‌مدون) ی بو‌ماوه‌ی ژیان داوه به نیظامی.

۳- له‌یلی و مه‌جنون: - له ۵۸۴ کوچی وریکه‌وتی ۱۱۸۸ ز دا له چواره‌زار هونه به‌شیردانراوه و به (ئه‌خه‌ستان مه‌نوچهر) شای شیروان (شاوران) و (کووردوان) یش که شاریکی ئاوه‌دان بوه، له‌ونیزیکانه‌یه.

۴- ئەسکه‌نده‌ر نامه: - له ۵۸۷ ک - ۱۱۹۱ از به‌شیر و تویه‌تی و پیشکەشی کردوه به‌یه‌که‌م عیزده‌ین مه‌سعود ئە‌تابه‌کی موصل و ده‌ه‌زار شیره. ۵- به‌ه‌رام نامه (حه‌وت په‌یکەر): - له ۵۹۵ ک - تا - ۵۹۹ ک (۱۱۹۸-۱۲۰۲ز) دا و تویه‌تی و هه‌زار شیره و پیشکەشی کردوه به (میرعه‌لئه‌دین گلپه‌ی ره‌وادی دواترین سه‌رداری کوردی) ئە‌ران و ئازربایجان له‌بنه‌ماله‌ی (میرئه‌حه‌مه‌دیل) که زوری خوشویستوه و سه‌رمایه‌ی ژیانی بوه. بیجگه‌له‌ مانه که تیکرا بیست و هه‌شت هه‌زار شیرن، دیوانه جوانه‌که‌شی پرله‌قه‌صیده و غه‌زهل و قیطعه‌و چارین وشتی‌تر.

نیظامی خوی کوردبونی خوی له‌یلی و مه‌جنون دا به‌ئاشکرایبی ده‌رئه‌خات، له‌لاپه‌ره‌ی ۸۷ و ۸۹ چاپی موسکو باسیکی باوانی کون ئە‌گیرپته‌وه، هه‌ر له‌باوکه (ئاده‌م) ه وه‌تاسه‌ر باوکی خوی و بو‌مان ده‌ر ئە‌خاجاله‌به‌رئه‌وه‌ی میه‌رو محه‌به‌تی له‌باوکه‌وه نه‌دیوه، خوی له‌باوکی بواردوه.

به لام شانازی به دایکیه وه که خانم و خاتونیکی کورده که فه رمویه تی
(گه رماده ری من ره ئیسه ی کورد)، دایکانه لای من مرد.

له کوبه ی ئه نجومه نی ئه دببان په ره ی ۳۴ نوسراوه که نیظامی له سالی
۵۹۹ ک - ۱۲۰۳ زاینی له (۶۳) سالیدا له گه نجه کوچی دوایی کردوه. به لام
به قه دسه نگگی مه زاری له گه نجه که حوکومه تی شوره وی ئازربایجان سازی داوه
نوسراوه نیظامی له ۵۳۵ له دایک بوه و له ۵۹۹ کوچی مانگی وه فاتی کردوه.
له م سالانه ی دوایدا له شاری باکوی ئازربایجان په یکه ریابوکلّه
(کوته ل) ی بوچه قاوه وزانکویه کی به ناو نراوه، هه روا له تارانش په یکه ری
بوکراوه و سالتونی کتیخانه ی گه وره ی زانکوش به ناوی نیظامی ناو براوه. تائیستا
زورجایادی نیظامی کراوه.

ئایه توللامه له کوتی له کونگره ی یادی نیظامی گه نجه وی له ته ویز که له ۱ - تا ۴ تیر
مانگی ۱۳۷۰ و ۲۲ تا ۲۵ ژوئن ۱۹۹۱ ز - زانکوی ته وریز سازدرا بوو، رایبگه یاند که: نیظامی
گنجه وی - کورده و به شاعیری کوردی ئیمه ی ناوبرد (نیظامی گنجوی کردی الاصل ما -
مجموعه مقالات گنکره بین المللی بزرگداشت نهمین سده تولد حکیم نظامی گنجوی جلد
نخست الف - ر انتشارات دانشگاه تبریز سال ۱۳۷۲ ی هه تاوی (شه پۆل).

□ - له پایزی ۱۳۷۲ ی هه تاویدا یادمانیک به بوئه ی ۸۱ سالانه، بو ریزی له دایک
بونی ئوستاد محهمه د قازی نوسهر، شاعیر، موترجیم و ویژاوه ری گه وره ی
هاوچه رخ ساز ئه دری و ئوستاد (شه فیعی که دکه نی) مه نزومه یه ک به و بوئه وه
دائه نی ئه مه ش مه نزومه که: پیری ده یر:

قاضیا! نادره مردا! و بزرگا، رادا!

سال هشتادویکم بر تو مبارک بادا!

شادی مردم ایران چو بوود شادی تو

بوود که بینم هه مه ایام به کامت شادا!

پیر دیری، چو تو، در دهر نبینم امروز
از در بلخ گزین تا به خط بغدادا!
شمع گردانی و گردان، دل ایرانشهرند
ای تو شمع دل ما، پرتوت افزون بادا!
مایه و دایه پروردن ایران مهین
بود آئین مهابادی و مُلکِ مادا
فخر تاریخ و تبار همه ماست زگرد
شیخ اشراق و نظامی دو تن از اکرادا
خان زند، آنکه چو مادر ایران کم زاد
رستم گرد بُد امانکه فرخزادا
اصل «گرمانجی» و «گورانی» و «زازا» خود چیست
حرف شیرین که سخن سر کند از فرهادا
عُمری، ای دوست به فرهنگِ وطن جان بخشید
قلمت، صاعقه هر بد و هر بیدادا
همچنین شاد و هُشیوار و سخن پیشه‌بزی
نیز هشتادِ دگر بر سر این هشتادادا!

۱- کوواری دنیای سخن ژوماره‌ی ۶۲ چاپی گه‌لاریزانی سالی ۱۳۷۳ی هه‌تاوی پهره‌ی ۲۹ جه‌نابی شه‌فیی که‌دکهنی له‌م شیعرا‌نه‌دا دیانی به‌وه‌دا ناوه‌ که شیخی ئیشراق و نظامی گه‌نجه‌وی کوردن به‌ داخه‌وه هه‌ندی له‌ قه‌له‌م به‌ده‌ستانی ئیرانی له‌ نوسراوه‌کانی خویناندا کورد ده‌سرنه‌وه وه‌ک له‌ چاپی دیوانی هومامی ته‌ ورئیزیدا که شیعه کوردی یه‌کانیان لی سربو‌ته‌وه‌یا دوکتور معین که باسی به‌رده‌عه ده‌کا‌ته‌وه‌ئ که یاقوتی حه‌مه‌وی فه‌رمویه‌تی: له‌ به‌رده‌عه‌دا ده‌روازه‌یه‌ک هه‌یه‌ به‌ ناوی ده‌روازه‌ی ئه‌کرا‌د ئه‌ونه‌ی کوردی زاناو دانا لیه‌ ناتوانم ناوی هه‌مویان بینم، که‌چی معین له‌ ئه‌علام‌دا ئه‌ مه‌ی سربو‌ته‌وه‌، یا دیوانی حه‌کیم سه‌نابی که به‌ شیعه‌ ده‌لی:

قرنها باید که تا از پشت آدم نطفه‌ای
بو‌الوفای گرد گردد یا شود ویس قرن

که له‌ چاپی تازه‌دا ئه‌وانه‌ی له‌ بابته‌ زانایانی کورده‌وه له‌ چاپی یه‌که‌م‌دا بو‌وه، نه‌ماوه‌ و سِرِ راو نه‌ ته‌وه یا کتییی (خدمات متقابل استاد شهید مطهری له‌ چاپی تازه‌دا ئه‌وانه‌ی واله‌ بابته‌ زانایانی کورده‌وه، هه‌بون. نه‌ماون. - یو‌رون بو‌نه‌وه‌ی زیاتر بروانته‌ کوواری ئاوینه‌ باسی خانای به‌قه‌له‌می شه‌پول پهره‌ی ۴۵ به‌شی سه‌رچاوه، چاپی ۱۳۷۱ ژوماره‌ی ۱۰ - و به‌رگی ۴ی زانایانی کورد له‌ باسی خانای قوبادیدا - (شه‌پول).

- وینہی نیزامی گہنجہوی لہموزہی نیزامی لہشاری باکو
من یکی کورد زاده لشکریم
کز نیاکان خویش گوهریم
- کوته‌لی نیزامی گہنجہوی لہشاری باکو
نوکتہ: لہشاری کفری کابرایی^۱ ھہبو بہشہو لہقاوہخانہکان شانامہی
دہخویندہوہ ناوی (شیخ‌جہبار) بوو خہمسہی نیظامی بہ ھہلبہست
وہرئہگیرایہ سہر شیوہی گورانی کوردی و بہشہو لہچایخانہکاندا
دہیخویندہوہ، تہبی رونوسی تہوہ لای خاوخیزا تہکہی مابی.
برواننہ تہم سہرچاوان: ۱- دیوانی قہساید و غہزلیات نیظامی گہنجہوی
بہکوششی سہعیدی تہفیسسی چاپی ۱۳۶۲ ھہتاوی.
۲- کوہی تہنجومہنی تہدیبان تہمین فہیضی بہگ چاپی سالی ۱۴۰۳
کوچی مانگی وریکہوتی ۱۹۸۳ زاینی چاپی کوری زانیاری.
۳- فہرہنگی دیہخودا، فہرہنگی موعین، فہرہنگی عہمید، تاریخ
تہدہبیات، ئیران دکتورئہدواربراون و بارہ گای ئیستای گلکوی نیزامی لہدہرہوہی
شاری گہنجہ ۴ شہ پؤل ▽

یونس کوری محمەدی هه‌ولیری

۵۰۸-۵۷۶ مانگی

یونس کوری محمەد کوری مەنە کوری مالک کوری محمەد کوری سەعد کوری سەعید کوری (عاصم) کوری عەكب کوری قەیس ناو دار (بەرەضی الدین) هه‌ولیری، باوکی دوزانای ناودار: (عیمادە دین ئەبو حامد محمەد، وە کە ماله دین عەللامە ئەبو فەتح موسی). مروفیکی زانا و خووناکار چاک زدل و درون پاک و با پیره‌ی زانای ناودار (ئەحمەد کوری عەللامە کە مال دین) ه‌له‌فیرگه‌ی ئەمیرزینە دین خاوه‌نی هه‌ولیری کە بە فیرگه‌ی (کە ماله) ١ ناوداره خه‌ریکی ته‌دریس و فتوای شه‌رعی بوه.

یونس کوری محمەدی هه‌ولیری له‌سالی ۵۰۸ ی مانگی له‌هه‌ولیری له‌دایک بوه‌و له‌ ۵۷۶ ی مانگیشدا له‌شاری موسل بارگه‌ی به‌ره‌ولای خواتیکناوه و

١ - نوکته: (فیرگه‌ی کە ماله) قازی کە ماله دین شاره‌زوری ئەبول‌فەضل (محمەد) کوری ئەبو محمەد، عەبدوللا کوری ئەبو ئەحمەد قاسم شاره‌زوری کە له‌ ٤٩٢ ی مانگی له‌دایک بوه‌و له‌ رۆژی دوشه‌مه‌ ٦ ی موهره‌می سالی ٥٧٢ ی مانگیدا مردوه، دروستی کردوه‌و دای مه‌ز راندوه. نه‌ک کە ماله دین عەللامه کوری (ره‌ضی) دین هه‌ولیری کوری محمەدی کوری مەنە.

نیژراوه.

یونس کوری محهمه د هه ولیری بوخویندن چوته شاری موسل لای (تاج الاسلام) ته بوعه بدوللا حوسه ین کوری (نه صر) ناودار به کوری خه میس که عبی جه هه نی و له و یوه بو به غدا لای ته بو (مه منصور) سه عید کوری محهمه د عومر ناودار به کوری رهزاز درس بیژی: (نظامیه) و له پاشان گه راوه ته وه، بوموسل و لای ته میر زه ینه دین ته بو حه سهن علی کوری به کتکین باوکی مه لیک موزه فیری مه زن و خیوی هه ولیری بوته دهرس بیژی مزگه وتی ته ومیره کورده و هه رله نیزیک ته ومزگه وته ش نیژراوه و ۶۸ سال عومری کردوه.

ته مه ش نمونه ی شیعری عه ربی ته وزانا کورده یه:

شیعر:

لَهَا زُورَةٌ فِي كُلِّ عَامٍ، وَتَارَةٌ تَمُرُّ شَهْرًا حَوْلَ لَاتِ جَمْعٍ
وَصَالٌ وَصَدٌّ لِأَلْشَيْءِ سَوَىٰ أَنَّهَا عَلَىٰ خُلُقِ الدُّنْيَا تَجُودُ وَتَمْنَعُ

هه ر کاتی ده چمه په ر لانه خه فه تمه؛ که ته مه نمان چهن
کورته؛ بوکه لک وهر گرتن له و سفره ره نگینه (شه پول).

پینجینه

پوچه له عه به ث هیئده ده کهم فیکرو خه یالی
مومکین نیه جاریک و ببینم کوجه مالی
بی فاییده تاکه ی هه وه سی ذه وقی ویصالی؟!
چو به عه به ث گهر دلی «ره نجوری» ده نالی
«کاریزی»! له «په روانه» ده کهس راوی «عوقاب» بی.
ره نجوری به پپی قسه ی خو ی که به شاعر له
میعراجنامه که ی فهرمویه تی:

ئه و سال که ئه ی فیکر ئاوه ردم وه ههم
عومرم یاوابی وه په نجا، په نچ کهم
یانی ته مه نم (۴۵) سال بوه که ئه و میعراج نامه م نویسه له پاشان سالی نویسی میعراجنامه که ی
دیاری ده کاو ده لی:

جه سه نه ی هه زار، دوسه و نو دا ئه ی معراج نامه جه لای من رو دا
به م قسه ی خو ی ئه بی ره نجوری له سالی ۱۱۶۴ ی مانگی له دایک بو بی.
ره نجوری له پارچه شعیر یکدا باسی نه خوشبونی خو ی ده کاو ده فهرمی:

ئه و سا ئه و ئازار په ریم با به ست بی

تاریخ عومرم نه سه نه ی شه ست بی

سه نه و سال و وه قت هیجرت موختار

هه زار و دوسه د چه نی بیست و چار

که وابی له سالی ۱۲۲۴ ی مانگیدا سه خت نه خوشبوه و مردنه که یشی هه ر له و سالانه دا بوه.
له پارچه شعیری که به ناوی میعراجنامه وه دایناوه، زور به جوانی ده رده که وی زور زانا بوه و
ئاگای له قورئان و فهرموده بوه و زور زیره ک و خاوه ن بیرو بروا بوه و له زانینی عیلمه کاندا

۳۲۴ - شه پۆل

دهسى زۆر بالاى هه بوه و زانايى كه م وینه و شاعيريكى دورناس و دوستى گياني گياني شاعيراني كورد بوه.
بوۆينه نه حمه د به گى صاحيو قران كه ناز ناوى «شه وقى» يه له په سەندى رهنجورىدا به شيعر ده لى:

ده خيلم ده خيل نهى ئيرشاد دين
پير ته ريقهت نورين به يه قين
سهردارى عوشاق نه شهرق تاغهرب
مه جنون ثانى سه ر خيل عهرب
جام دل جامى نيظامى نيظام
ته ر تيب ته ر كيب بيناي بادهى جام
كاشيف كه ششاف سير په نهاني
نه فلانون شيعار نه رستو - ي ثانى
رهنجورى موخليص ته خه لوص رهنجه
رهنجت رهنجه كه رد وه دور په نجه ...
مه لا يوسفى داله رويش له په سەندى رهنجورىدا فه رمويه تى:

شيعر

به بادهى غيرفان رهنگين سه جاده!
له وح دل جه نه قش ماسيوا ساده!
رهنجورى كه نجور خه زانهى نه سرار!
نه قد دانش به خش خه روار به خه روار!
حاجى قادر ره حمه تيش كه به خه لكى كه ركوكى داناوه، له په سەندىدا فه رمويه تى:

شيعر

يه كى رهنجورى نه هلى كه ركوكه
فيكرى بيكرى هه مو وه كو بوكه